

lungen des historischen Vereines XXXI. Heft. 1883) Graz. Im Verlage des Verfassers. 1883. 8, 62 str. — Prof. Bidermann v Gradci, znan strokovnjak v etnografiji avstrijskih dežel, spraval je v tem spisu na svetlo obilico gradiva o naseljevanji Srbov po Štajerskem in po Varaždinskem generalatu. Pred krvoločnim Turkom so bežali kristijanski Srbi na avstrijska tla, kjer so našli krepkega zavetja ter plačevali za gostoljubni vzprejem s svojo krvjo, katero so prelivali braneči novo svoje domovino. Na Štajerskem so jih naselili stanovi v Veržejah ob Muri, na „Aichofu“ pri Ptuji, v vasi Skok na Dravskem polji, pri Račjem (Kranichsfeld), v Ragosi (Rogeis), vasi Žerzovica pri Šmarji in v Hotečah ob vznožji Pohorja. Zdaj so se že pogubila večinoma znamenja teh „pibegov“ ali „uskokov“, kakor so jih imenovali v 16. stoletji, ohranile so se pa listine, katere nam pričajo o njih, kakor mnoga imena in po nekaterih krajih še tudi tip med prebivalci. O tej važni razpravi bomo še poročali obširneje. Fr. H.

Geschichte Kärntens, von Edmund Aelschker. Tako se imenuje knjiga, katero je začel letos izdajati celovški knjigar J. Leon sen. in katera izhaja v snopičih (vseh bode 15) po 30 kr. Pisatelj te knjige je šleski Nemeec iz Bielice in še le nekaj let sem profesor na celovški realki. Celó njegovemu založniku se je malo čudno zdelo, da piše tujec Koroško zgodovino in zato je dal na „prospectu“ natisniti dve spričevali [od ravnatelja dr. viteza Eggerja na Dunaji in od P. Bede Schrolla v Dobrlivasi], ki pravita, da je g. prof. Aelschker „ein geübter Historiker, mit dem neuesten Stande der historischen Forschung wolvertraut, daher ein gutes, fachmännisches Werk von ihm zu erwarten ist.“

Ali ne gledé na to reklamo, oglejmo si malo natančneje najnovejšo Koroško zgodovino. Hitro na str. 11 začenja prof. Aelschker svoje tretje poglavje z napisom: „Das Keltenvolk.“ Tu nam pripoveduje, kako so Kelti, Germani in Sloveni nekdanj v Aziji stanovali in se potem po Evropi razdelili, a vse to ne potrjuje baš spričevala, da je pisatelj „mit der neuesten historischen Forschung wolvertraut.“ — Nadalje pravi prof. Aelschker, da so za Koroško v prvi vrsti važni Kelti, ki so iz početka srednje Evrope „bolj na redko“ posedli, potem pa se proti jugozahodu razširili in Galijo napolnili, kateri so dali svoje ime, in od koder so se nekaj stoletij pozneje zopet nazaj proti vzhodu selili.

Ta stavek spričuje prejasno, da gosp. profesor najnovejše „Forschunge“ ne pozna. Evo dokaza. L. 1881. izda slavni keltolog P. L. Lemiere rezultate svojih dvajsetletnih „Študij o Keltih in Galih“ in dokazuje, da Gali izvirajo od starih Skitov! To knjigo je sicer gledé na njene pojedine izpeljave ostro kritikoval drugi še imenitnejši keltolog Aleksander Bertrand. On sicer ne zanikuje, da Gali izvirajo od Skitov, ali strogo razločuje med Kelti in Gali ter pravi, da so prvi iz početka stanovali po denašnji Francoski, Britaniji in severni Italiji ter bili tu mirno naseljen, nebojevit narod. Tem nasproti so bili Gali ali Galati nomadsk in bojevit narod, ki so ob svojem času napadali Rim, Delfe in Frigijo. Ti Gali pa da niso stanovali v denašnji Francoski, kakor je T. Livij mislil, nego po južni Nemčiji, po Badnu, Virtembergu, Bavarskem in Českem. Od tod da so se bili Gali tudi čez Reno na Francosko naselili tja do Seine in Loire ter ondu utemeljivši svoje vojaško-aristokratično državo dali vsej deželi ime Galia, ali da so se kmalu po polnem spojili s prvotnimi keltskimi prebivalci.

Iz tega sledi, da Kelti niso nikoli gospodovali na Koroškem in da tudi Gali so bili le kot vojaška, zapovedujoča kasta, dočim je bilo pravo in prvotno koroško prebivalstvo drugzega roda [nekateri starinoslovci mislijo tu na Etruske], drugi na posebno, z Iliro-Traki sorodno ljudstvo. Če so pa bili Gali skitskega pokolenja, tedaj ni tako nemogoče, da so že v najstarejših časih najbližnji sorodniki današnjih Slovenov tudi na Koroškem stanovali, kakor se to nemogoče zdi prof. Aelschkerju.

Zastonj je torej vse sklicevanje na keltski tur = gora in karn = rog, skala. Saj sam pisatelj poudarja, da so si korenike vseh arjoevropskih jezikov sorodne in da je torej nevarno delati zgodovino iz imenskih podobnosti. V tem smo jedine misli z g. pisateljem in pristavljamo, da učeni in resni možaki izpeljujejo ime Turov, nemški Tauern od „tau'ern, tavern“, t. j. „taverna“ = kréma, ker se na vsakem prehodu čez Ture nahajajo take taverne, ali po ljudskem izgovoru „tau'ern“, tako da so turisti mislili, ka je to lastno ime pogorja. — Ime Karn, Krn pa se ne nahaja le po stari Carniji in po Noriku [Koroškem], nego tudi po vseh jugoslovenskih deželah. Tako imamo v Črnigori, kjer vendar nikoli niso Kelti stanovali, visoko planoto Krnovo in na njem vrh Krnova glavica, a na drugem mestu Krnjajela in Krna Jela blizu Goražde v Bosni ter Krnjak na avstrijsko-črnogorski meji po vrhu Lastve. Vsa ta krajna imena pa ne prihajajo od keltskega „karn“, nego od srbskega „krnj, krnjast“ = schartig, po besedi in po pomenu ravno isto, kar slovenski „odkr[h]njen“.

Če že naši ošabni sosede nečejo naših Trstenjakov poslušati, naj bi vsaj francoskim zgodovinarjem verovali, ki so v keltskem prašanji gotovo najkompetentnejši. Ali kaj so nekaterim „historičičem“ francoski zgodovinarji; saj niti svojega Mommsena dobro ne poznajo! Za Slovence je pa že najskrajnejši čas, da dajo slovo takim nemškim historikom, ki zgodovino le po svojem kopitu krejijo ter jo samo za svoj „grosses Vaterland“ prirejajo.

Da spoznamo popolno vrednost Aelschkerjeve Koroške zgodovine, zadosti je, ako pregledamo le še poglavje „Herrschaftswechsel“ na str. 97., v katerem govori o prihodu Slovencev v svojo zdanjo domovino. Tu opazimo hitro, da pisatelju razmere med Slovenci in Avari niso čisto nič znane, da ima prve za sužnje poslednjih ter misli, da so Slovenci morali povsod cesto delati avarskim napadom. Tako da so Avari Slovence prisilili k zahodu pomikati se in Bavarsko napadati. Pri tej priložnosti pogréva pisatelj zopet neveljavno in kedaj že ovrženo pričo o tiburnski škofiji. Norikum da je imel premalo stanovalcev in da se ni mogel ubraniti „den slavischen Eindringlingen, welche dem sogenannten [?] slovenischen Zweige angehörten.“ — Ako so bili Slovenci „pritepenci in vsiljenci“ v praznem Noriku, kako naj potem imenujemo Gote v Italiji, Franciji in Španiji, a kako celó Vandale v Afriki? In še potem, ko so „Avarom podjarmljeni Slovenci“ posedli Koroško, še potem skuša prof. Aelschker ohraniti svoje priljubljeno keltstvo, ter izpeljuje od todi imena glavnih deželnih rek Drave in Krke, kakor bi ne imeli tudi v Dalmaciji slovenske Krke!

Bavarce imenuje pisatelj „tüchtige Grenzhüter des Frankenreiches, welche scharfe Wacht halten mussten gegen den übelgesinnten Nachbarn“. Zgodovina pa o tej „Wacht“ nič ne ve, nego večkrat spričuje, da so Slovenci živeli kot prijateljski in še preponižni sosede bojevitih Bavarcev. Ako pa je

bila l. 770. določena meja med Bavarci in Slovenci, ne sledi še iz tega, da so bili takrat Slovenci od Bavarcev potolčeni in nazaj vrženi, kakor to misli prof. Aelschker na str. 108. Tisti „Slavenschwärme“ pa, ki so se celo na Solnogra-graškem in jugovzhodnem Bavarskem pojavljali, niso prišli kot ropoželjni vojaki, nego kot mirni naseljenci v omenjene dežele.

Kar se imena Carniola tiče, nepotrebno je vsako izvajanje od karn in oil [jul] = skala, torej „rogova skala“ [?], ker je že Linhart dokazal, da je to ime le pomanjševalno od Carnia in da je bilo izumljeno od zgodovinskih pisateljev IX in X. stoletja za najvzhodnejši del stare Carnije. [Versuch einer Geschichte Krains II., pg. 155—156]. Slovensko ime Kranj, Kranjsko pa nema s „Carniola“ nič opraviti, [čeravno Miklosich to mnenje zagovarja] in tudi ne prihaja od besede kraj v pomenu: Rand, (Kranjsko torej ni = Grenzland), nego v pomenu: Gegend, Land, torej Kranjsko = Krajina = Pokrajina. O tem sem že davno namenjen obširnejše pisati. (Prosimo! Ured.)

Naravno je, da prof. Aelschker, ki slovenski ne zna, (to spričuje njegovo izpeljevanje Pusterthal od pust = wüst, öde), tudi ne more po vrednosti ceniti slovenskega jezika in prepuščati mu tisto mesto, ki mu gre po vseh božjih in človeških pravicah. Čudom smo se torej čudili, ko smo brali na str. 107. „das slovenische Inneroesterreich.“ Ta izraz je g. pisatelju izvestno le nehoté utekel. Saj je on svojo zgodovinarjevo nalogo tako razumel, da mora dokazati, kako je Koroško prava nemška dežela! Namesto da bi pisal zgodovino te dežele od njenega početka, da bi vestno poročal vse premembe v njej, zlasti pa kako je domače vojvodstvo podleglo tuji sili in v teku stoletij še celo narodnost malo ne izpremenilo; začenja g. Aelschker — po vzgledu toliko drugih nam sovražnih zgodovinarjev — najpoprej opisovati mogočno sosednjo državo, poudarja njen visoki svetovni pomen, smatra vse sosedne dežele kot „a priori“ namenjene, da bodo jedenkrat pogoltnene od te nikoli site države, in se čudi, da se je to tako pozno in tako nepopolno zgodilo. To pa se ne more imenovati zgodovina Koroška, nego zgodovina **grabežljivosti** nemške države.

Simon Rutar.

Gorica na — Kranjskem! Najboljša nemški pisana občna zgodovina je po soglasni strokovnjaški kritiki znana Weberjeva „Allgemeine Weltgeschichte“, katera je od l. 1857—1880. v petnajstih debelih zvezkih prišla na svetlo v Lipsku pri Engelmannu in katera stoji vezana do 87 gld. Dr. Weber, priznan učenc in naslednik slavnega Schlosserja, je profesor in šolski ravnatelj v Heidelbergu. A tudi ta imenitna knjiga nam kaže po nekaterih mestih, kako resničen je izrek, da quandoque dormitat bonus Homerus. Tako nam n. pr. Weber v XIV. zvezku na 811. strani pripoveduje, kako je Karl X. o znanem julijskem prevratu bežal iz Pariza na Angleško; potem pa dostavlja: „Dann siedelte er (Karl X.) nach Görz über, der schön gelegenen Hauptstadt von Krain am Isonzo, wo er sechs Jahre später ins Grab stieg (.6 Nov. 1836).“ — To je pač fatalen lapsus calami et memoriae. — O tej priliki prosim svoje goriške rojake, naj se vender ne poganjajo tako silno za predelsko železnico. Saj jo že imajo in „lukamatija“ vsaj že kakih deset let zvižga po soški dolini. A da so dobili to tako silno zaželjeno železnico, tega se jim ni zahvaljevati niti slavni vladi, niti državnemu poslancu g. dr. Tonkliju, niti g.